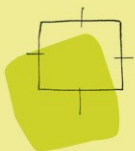

**Advies Natuurwaarden
Beheersverordening Buitengebied
Weststellingwerf**

BügelHajema

Plek voor ideeën

Advies Natuurwaarden
Beheersverordening Buitengebied
Weststellingwerf

Inhoud

Ecologisch onderzoek ten behoeve van
het opstellen van de Beheersverordening
Buitengebied

Separaat bijgevoegd:
Natuurwaardenatlas

3 mei 2013
Projectnummer 267.00.00.06.11.02

Ideeën voor een plek

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Doel	5
1.2	Opbouw	6
2	Planvoornemen	7
2.1	Invulling beheersverordening	7
3	Inventarisatie natuurwaarden	9
3.1	Landschappen	9
3.2	Natuurbeschermingswet 1998	10
3.2.1	Rottige Meenthe & Brandemeer	11
3.2.2	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	13
3.2.3	Weerribben	16
3.2.4	De Wieden	16
3.2.5	Havelte-Oost	17
3.2.6	Van Oordt's Mersken	17
3.2.7	Wijnjeterper Schar	17
3.2.8	Deelen	18
3.2.9	Ijsselmeer	18
3.2.10	Delleburen	19
3.3	Ecologische Hoofdstructuur	19
3.3.1	Water en overige natuur	21
3.3.2	Ecologische verbindingzones	23
3.3.3	Beheergebieden	24
3.4	Wet ammoniak en veehouderij	25
3.5	Natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur	25
3.5.1	Bestaande natuurgebieden	26
3.5.2	Weidevogelgebied	28
3.5.3	Ganzevoerageergebied	28
3.6	Flora- en faunawet	28
3.6.1	Amfibieën	32
3.6.2	Libellen	32
3.6.3	Vleermuizen	32
3.6.4	Overige	33

4	Effecten op natuurwaarden	35
4.1	Natuurbeschermingswet 1998	35
4.1.1	Verzuring en vermesting	36
4.1.2	Direct ruimte beslag	36
4.1.3	Vermindering foerageergebied	36
4.1.4	Verstoring door licht	37
4.2	Ecologische Hoofdstructuur	38
4.3	Wet ammoniak en veehouderij	39
4.4	Natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur	39
4.5	Flora- en faunawet	40
5	Conclusie	43

Bijlage

Inleiding

1

1.1

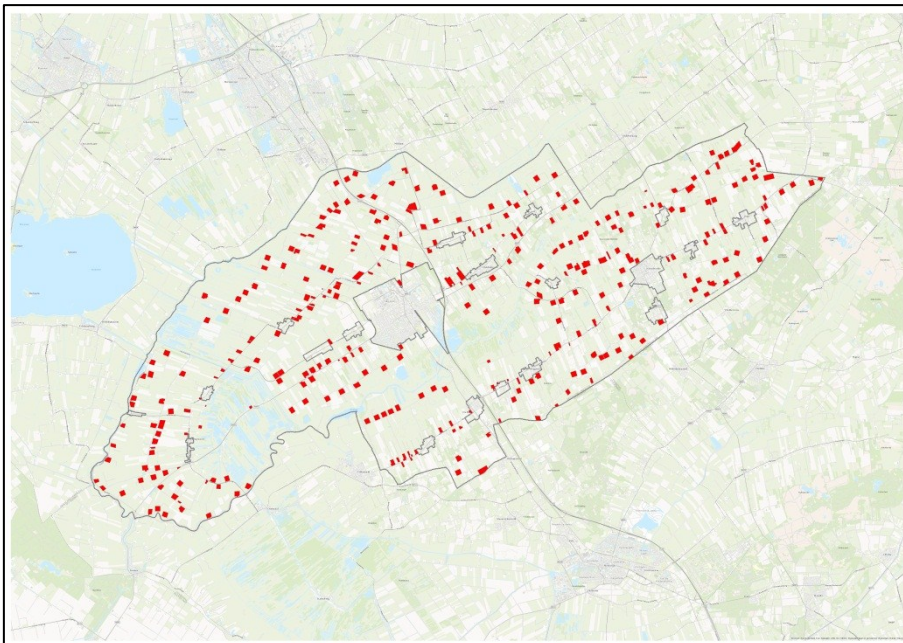
Doel

De gemeente Weststellingwerf werkt aan het opstellen van een beheersverordening voor de agrarische bedrijven in het buitengebied. Met het oog op de natuurwaarden binnen en rond het plangebied, heeft zij BügelHajema Adviseurs gevraagd om een toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Verordening Romte Fryslân (provinciaal ruimtelijk natuurbeleid uit) uit te voeren. In voorliggend advies zijn de voor het bestemmingsplan relevante natuurwaarden in beeld gebracht en ten aanzien van negatieve effecten beoordeeld, waarbij de wettelijke of beleidsmatige status van deze waarden steeds als uitgangspunt is genomen.

BEHEERSVERORDENING

De ligging van het plangebied wordt weergegeven in onderstaand figuur (figuur 1). De rode stippen op onderstaande kaart vormen de agrarische bouwpercelen waarop de beheersverordening betrekking heeft.

PLANGEBIED

Figuur 1. Topografisch overzicht met de ligging van de bouwpercelen van de agrarische bedrijven (rode vlakken), in het buitengebied van gemeente Weststellingwerf

1.2

Opbouw

Het Advies Natuurwaarden bestaat uit voorliggend rapport en een losse kaartenbijlage (Ecologische Atlas Weststellingwerf).

In Nederland zijn natuurwaarden beschermd via de bescherming van gebieden of via de bescherming van soorten. Sommige gebieden worden meer beschermd dan andere. Dat geldt ook voor soorten; sommige soorten worden strenger beschermd dan andere. De natuurwaarden (gebieden of soorten) zijn dan ook overeenkomstig hun beschermingsstatus beschreven en beoordeeld.

Op grond van hun beschermingsstatus zijn de volgende typen (natuur)gebieden in beeld gebracht:

Natuurbeschermingswet 1998

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde Natuurmonumenten.

Streekplan Fryslân 2007 en Verordening Romte Fryslân

- Ecologische Hoofdstructuur¹.
- Natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur.

Wet Ammoniak en Veehouderij

- Zeer kwetsbare gebieden.

Daarnaast is een overzicht gegeven van planten- en diersoorten die in het kader van de Flora- en faunawet een hoge beschermingsstatus genieten.

Voor het kunnen beoordelen van de natuurwaarden is het relevant om de landschappelijke kenmerken van het plangebied in beeld te hebben. Daarom is voorafgaand aan de beschrijving van de natuurwaarden een overzicht van de landschapskenmerken opgenomen.

KAARTENBIJLAGE

De kaarten uit de Ecologische Atlas Weststellingwerf zijn digitaal beschikbaar in een formaat dat geschikt is om in een geografisch informatiesysteem (GIS) in te kunnen lezen.

¹ Let op: delen van de Ecologische Hoofdstructuur kunnen eveneens zijn aangewezen als Natura 2000-gebied of als Beschermde Natuurmonument. In dat geval zijn de betreffende gebieden in beide kaders besproken.

Planvoornemen 2

2.1

Invulling beheersverordening

De beheersverordening zal een planologische-juridische regeling bieden voor de agrarische bedrijven in het buitengebied van de gemeente Weststellingwerf.

BEHEERSVERORDENING

Het plangebied heeft betrekking op de agrarische bouwpercelen zoals deze in het geldende bestemmingsplan (Bestemmingsplan Buitengebied) reeds zijn bestemd. Binnen het bouwperceel (veelal 4 hectare groot) mag 1 hectare worden benut ten behoeve van bebouwing, het bouwvlak. Gebouwen mogen uitsluitend worden opgericht binnen een denkbeeldige rechthoek, het bouwvlak, van maximaal 1 hectare en met een langste zijde van 150 m.

BOUWPERCEEL

Om te voorkomen dat er een toename van de emissie van ammoniak zal plaatsvinden, mogen op basis van de beheersverordening geen nieuwe veestallen worden gebouwd en geen bestaande veestallen worden uitgebreid.

VEESTALLEN

De delen van de bouwpercelen die overlappen met natuurgebieden, zullen worden aangeduid als "natuurwaarden". Ter plaatse van deze aanduiding geldt dat op deze gronden geen nieuwe bouwwerken mogen worden gebouwd of bestaande mogen worden uitgebreid.

NATUURWAARDEN

Inventarisatie natuurwaarden

3

3.1

Landschappen

De gemeente Weststellingwerf kent verschillende landschappen, variërend van weidse veenpolders bij Spanga tot een besloten bosrijk landschap bij Noordwolde. De volgende landschappen zijn te onderscheiden:

- de woudontginningen;
- de heideontginningen;
- het essenlandschap;
- de veenpolders;
- de hoogveenontginningen;
- de beekdalen.

Deze landschapstypen zijn weergegeven op kaart 1 in de Ecologische Atlas Weststellingwerf.

Hieronder staan de belangrijkste karakteristieken per landschap beschreven:

De woudontginningen

- Concentratie van bebouwing langs rechtlijnige wegen die de zandrug volgen. Vaak parallelle wegen met de binnenweg op het hoogste deel van de dekzandrug en buitenwegen op de overgang van zandrug naar beekdal.
- Kleinschalig landschap met laanbeplanting langs de wegen en haaks op de weg een afwisseling van houtsingels, houtwallen en boskavels.

De heideontginningen

- De structuur van het gebied wordt bepaald door een rechthoekige verkaveling met een afwisseling van landbouwgrond en bospercelen en daarmee een afwisseling van open en besloten gebieden. De bebouwing ligt verspreid aan de meestal sterk beplante wegen.

Het essenlandschap

- Aanwezigheid van microreliëf (bollende bouwlanden en steilranden).
- Verspreid liggende bebouwing, waarbij de ligging ten opzichte van de doorgaande weg verschilt.
- Grillig verloop van de doorgaande weg.
- Kleinschalig landschap met een afwisseling van houtsingels, bospercelen en boomgroepen en laanbeplanting langs de wegen.

De veenpolders

- De structuur van het gebied wordt bepaald door een opstreckende verkaveling die wordt gekenmerkt door een grote openheid. De bebouwing ligt in linten aan de doorgaande wegen.
- Voorkomen van petgaten en legakkers, veel dijken, vaarten en sloten.

De hoogveenontginningen

- De structuur van het gebied wordt bepaald door een blokvormige verkaveling met open gebieden die door beplante wegen worden begrensd. De bebouwing ligt verspreid aan de meestal rechte wegen.
- Afwisseling van bospercelen en landbouwkavels.

De beekdalen

- Het gebied wordt gekenmerkt door een grootschalige openheid, die sterk contrasteert met de meer besloten woudontginningen op de zandruggen.
- Bebouwing komt heel beperkt voor.
- Slotenpatroon haaks op de loop van de beek.

3.2

Natuurbeschermingswet 1998

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten aangewezen.

Bij projecten, plannen en activiteiten in of in de omgeving van een op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd gebied, moet worden beoordeeld of de ontwikkeling die is voorzien een zogenaamd "(significant) negatief effect" op het beschermde gebied kan hebben. Deze beoordeling vindt plaats in de zogenaemde oriëntatiefase. Wanneer hieruit blijkt dat "significant negatieve effecten" niet uitgesloten kunnen worden, moet een zogenaemde passende beoordeling worden uitgevoerd.

De grootte van de effecten wordt beoordeeld op basis van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende beschermd gebied. Deze doelstellingen zijn (of worden) opgenomen in de (ontwerp)aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen. In de besluiten is uiteengezet vanwege welke soorten, leefomgevingen en waarom het gebied is aangewezen.

Natura 2000

De voor het bestemmingsplangebied relevante Natura 2000-gebieden bestaan uit de Natura 2000-gebieden die binnen het plangebied liggen en uit de Natura 2000-gebieden die als gevolg van ruimtelijk beleid in het kader van de Beheersverordening Buitengebied 2013 beïnvloed zouden kunnen worden.

Binnen het plangebied ligt uitsluitend het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer. Buiten het plangebied wordt de invloed van het bestemmingsplan op de volgende Natura 2000-gebieden (gelegen binnen straal van 10 km tot gemeentegrens) niet op voorhand onmogelijk geacht:

- Drents-Friese Wold & Leggelderveld;
- Weerribben;
- De Wieden;
- Havelte-Oost;
- Van Oordt's Mersken;
- Wijnjeterper Schar;
- Deelen;
- IJsselmeer.

Twee agrarisch bouwpercelen overlappen met de begrenzing van het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer.

Beschermde Natuurmonumenten

De voor het bestemmingsplan relevante Beschermde Natuurmonumenten betreft slechts één gebied, namelijk Delleburen. Dit gebied ligt buiten het plangebied.

De in deze paragraaf besproken gebieden zijn weergegeven op kaart 2 en 3 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf.

3.2.1

Rottige Meenthe & Brandemeer

Het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer ligt geheel in de gemeente Weststellingwerf en beslaat een oppervlakte van ongeveer 1.360 ha.

Rottige Meenthe & Brandemeer is op 7 december 2004 aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Het gebied is op 23 september 2009 door de minister van LNV (nu EZ) in ontwerp aangewezen als Natura 2000-gebied. Er is nog geen (concept) beheerplan voor het gebied vastgesteld.

AANWIJZINGSBESLUIT

De Rottige Meenthe & Brandemeer behoren tot het grootschalig laagveengebied, dat zich langs de flanken van het Drents Plateau uitstrekt van Midden-Friesland tot Noordwest-Overijssel. Vervening vond met name in de achttiende en negentiende eeuw plaats. De gebieden worden nu gekenmerkt door een vrij open poldergebied en uitgeveende petgaten. Het verveend moerasgebied ligt aan de benedenloop van de laaglandbeken Lende en Tsjonger of Kuunder. Langs deze beken zijn in het veen kleilagen aanwezig. Dankzij de goede waterkwaliteit komen hier tal van kenmerkende laagveenbegroeiingen en bijbehorende soorten voor, waaronder momenteel de enige Friese locatie met trilveen. Het vormt een schakel tussen de Overijsselse moerassen, de laagveengebieden van Midden-Friesland en de Friese beekdalen.

KENSCHETS

Doordat het gebied hoger ligt dan de omringende polders, vindt wegzijging van water plaats. Dit wordt gecompenseerd door boezemwater en beekwater in te laten. De waterkwaliteit wordt sterk verbeterd door het ingelaten water via een kilometerslang stelsel van sloten naar het centrum van de gebieden te leiden. Met het oog op jonge verlandingsstadia is een aantal nieuwe petgaten gegraven. Een kleinschalig beheer van rietsnijden en maaien zorgt in het gebied voor een afwisseling van biotopen.

De belangrijkste natuurwaarden van het gebied bevinden zich echter in de kern van de Rottige Meenthe, die het verste weg ligt van het inlaatpunt van boezemwater. Hier ligt een netwerk van kleine slootjes, waardoor over een grote oppervlakte een contactzone aanwezig is tussen basenrijk oppervlaktewater en zuur regenwater. Dit is het milieu van het zeldzame trilveen. In drassige delen dicht langs de sloten domineert plaatselijke rood en groen schorpioenmos en worden kenmerkende soorten aangetroffen als groenknolorchis, ronde zegge, reuzenpuntmos en echt vetmos. Ook treden hier zeldzame veenmossen van relatief basenrijke condities op, zoals glanzend veenmos, sparrig veenmos en trilveenveenmos. Hoewel de oppervlakte aan trilveen in de Rottige Meenthe klein is, betreft het toch een zeer belangrijke locatie en de enige actuele Friese vindplaats van deze associatie, die in Nederland en heel Europa sterk is bedreigd.

Het herstel van de waterkwaliteit blijkt voorts uit begroeiingen met krabbenscheer, die over een grote oppervlakte voorkomen, samen met de daarvan afhankelijke libel groene glazenmaker. Velden met groot blaasjeskruid en kikkerbeet behoren tot hetzelfde habitatype. Een enkel slootje is zelfs begroeid met het kranswier Buigzaam glanswier, zodat lokaal sprake is van ander habitatype. Dankzij de verbeterde waterkwaliteit zijn inmiddels ook in de Brandemeer de eerste aanzetten te zien van het ontstaan van trilveen en Krabbenscheervegetatie.

Een andere belangrijke natuurwaarde vormen de uitgestrekte veenmosrietlanden in het gebied. Kenmerkend voor dit begroeiingstype is de combinatie van ijl riet en een dikke mat van veenmossen. Deze mat bestaat hier voornamelijk uit gewoon veenmos. In de veenmosrietlanden groeien soorten als moerasvaren, paddenrus, wateraardbei, moerasviooltje en ronde zonnedauw en de zeldzame hartbladig puntmos, goudsikkelmos en lippenmos. Het veenmosrietland is tevens het leefgebied van de grote vuurvlieder en de sterk bedreigde zilveren maan (moerasviooltjes).

In botanisch opzicht is verder het Blauwgrasland van betekenis, dat voorkomt op legakkers. In de Rottige Meenthe beslaat dit type slechts een kleine oppervlakte met als meest opvallende soort de Spaanse ruiter. De moslaag wordt hier vrijwel geheel ingenomen door gewoon veenmos, zodat we duidelijk te maken hebben met een zure vorm van het habitatype. In het Ecologische Hoofdstructuur-deel van de Brandemeer komt een aanzienlijk grotere hoeveelheid Blauwgrasland voor, zij het wat minder soortenrijk dan elders in het land.

In tabel 1 is een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer per zogenoemd habitattypen en -soort en vogelsoort opgenomen.

Tabel 1. Overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (bron: ministerie van Economische Zaken, essentietabel Rottige Meenthe & Brandemeer)

		doelstellingen			draagkracht
		oppervlakte	kwaliteit	populatie	aantal paren
habitattypen					
H3150	Meren met krab- benscheer en fon- teinkruiden	>	>		
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	>		
H6410	Blauwgraslanden	>	>		
H7140A	Overgangs- en tril- venen (trilvenen)	>	>		
H7140B	Overgangs- en tril- venen (veenmos- rietlanden)	=	=		
H7210	Galigaanmoerassen	=	=		
H91D0	Hoogveenbossen	=	=		
habitatsoorten					
H1042	Gevlekte witsnuit- libel	>	>	>	
H1060	Grote vuurvinder	>	>	>	
H1134	Bittervoorn	=	=	=	
H1149	Kleine modderkru- per	=	=	=	
H1318	Meervleermuis	=	=	=	
H1903	Groenknolorchis	>	>	>	
vogelsoorten					
A021	Roerdomp	>	>		10
A298	Grote karekiet	>	>		5

= : behoudsdoelstelling

> : verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

3.2.2

Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold ligt op het Drents plateau tegen de zuidgrens van de gemeente Weststellingwerf. Dit gebied is op 30 december 2010 aangewezen en 7.359 ha groot. Het vormt het oorspronggebied voor diverse beekdalsystemen. Naast elkaar komen verschillende (sub)regionale hydrologische systemen van verschillende schalen voor. Verder zorgt stuivend zand op landschapsschaal voor dynamiek. Dit leidt tot een breed palet aan habitattypen in een zeer afwisselend landschap.

Het Drents-Friese Wold ligt tegen de gemeente- en provinciegrens in Westerveld in Drenthe en deels in de buurgemeente Ooststellingwerf. Het gebied omvat veel naaldbossen, maar ook zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbes-

struweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand (Ooststellingwerf). In Berkenheuvel bij Diever komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummerveld tegen de provinciegrens en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af. In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij het geïsoleerd bij Elsloo in Ooststellingwerf liggende Schoapedobbe heeft natuurherstel plaatsgevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ('dobben').

Het verder weg gelegen Leggelderveld bij het Blauwe Meer in Midden-Drenthe bestaat uit natte heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en heischraal grasland. Het Drents-Friese Wold herbergt dertien habitattypen die op de Habitatrictlijn staan vermeld. In de droge sfeer gaat het om zandverstuivingen, stuifzandheide, binnenlandse kraaiheidevelden, Jeneverbesstruweel en oud eikenbos. Rondom het Aekingerzand is naaldhout gekapt om de open oppervlakte te vergroten en de zandverstuiving meer kans te geven. Knelpunt is hier de combinatie van behoud van de typische levensgemeenschappen van stuifzand met recreatief gebruik van het terrein. Heischraal grasland wordt gevonden in overgangen van droog naar vochtiger terrein en is het best ontwikkeld bij de Schoapewaskerdobbe. De meest bijzondere soort uit dit milieu is de rode lijstsoort² valkruid. Andere rode lijstsoorten van schraallanden in het Drents-Friese Wold zijn wilde tijm, liggende vleugeltjesbloem en heidekartelblad. Natte heide beslaat aanzienlijke oppervlakten in het Doldersummerveld. Op veel plaatsen is deze heide rijk aan veenmossen en snavelbiezen. Ook komt op tal van plekken de klokjesgentiaan voor. Beenbreek wijst op terreindelen waar lokaal grondwater uittreedt. Door snavelbiezen gedomineerde pionierbegroeiingen staan voornamelijk op plagplekken en zijn dus sterk afhankelijk van menselijke ingrepen.

De vennen en laagten in het Drents-Friese Wold tonen een grote verscheidenheid, die samenhangt met het basengehalte van het water en het al of niet droogvallen. Planten van zwak gebufferde, tijdelijk droogvallende wateren komen vooral voor in het Aekingerbroek, waar na verwijdering van de bouwvoor trapsgewijs een reeks van laagten is blootgelegd. Hierin gedijen soorten als pilvaren en vlottende bies. Op open, droogvallende plekken kunnen pioniers als borstelbies, waterpostelein en landvorkjes (Ricciasoorten) verschijnen, maar hun duurzame aanwezigheid is afhankelijk van beheer (afplaggen, beweiding). In de Schoapewaskerdobbe is Drijvende waterweegbree aangetroffen.

² Op de rode lijsten staan in Nederland bedreigde soorten en beschermingsmaatregelen om deze soorten weer in aantal te laten toenemen. Doordat overheden en terreinbeherende organisaties bij hun beleid en beheer rekening houden met de rode lijsten wordt gehoopt dat van de nu bedreigde organismen er over tien jaar een aantal niet meer bedreigd zullen zijn en dus van de rode lijst afgevoerd kunnen worden. De rode lijst heeft vooral een attentiewaarde en geen formele wettelijke status.

Van bijzondere betekenis is de Ganzenpoel net over de provinciegrens bij Warteren als voorbeeld van een zeer zwak gebufferd ven. Dit ven is sinds lang de enig overgebleven vindplaats van waterlobelia in Noord-Nederland vergezeld door haar vaste begeleider oeverkruid. De grens tussen de habitattypen Zure vennen en Hoogveenvennen is moeilijk te trekken. Het verschil wordt voornamelijk bepaald door het al dan niet droogvallen. Alleen in permanent watervoerende vennen is kleinschalige hoogveenontwikkeling mogelijk. Door maatregelen om verdroging tegen te gaan, worden de kansen voor een dergelijke ontwikkeling zeker verbeterd. In elk geval komen in en langs diverse vennen hoogveenplanten zoals kleine veenbes, lavendelhei, eenarig wollegras en bultvormende veenmossen voor.

Ook in zure vennen kunnen indicatoren van een zekere invloed van grondwater voorkomen, zoals veelstengelige waterbies in droogvallende zure vennen en draadzegge in het ven Gouden Ploeg. De meest bijzondere plant van dergelijke vennen is de zeldzame drijvende egelskop.

Behalve de genoemde typen van de Habitatrichtlijn komen in het Drents-Friese Wold nog meer waardevolle ecosystemen voor. Vermeldenswaard is vooral het Kraaihei-Dennenbos, dat hier grote oppervlakten inneemt, onder meer in Berkenheuvel. Plantengeografisch interessant is het voorkomen van drienerlige zegge in dit bostype en ook in de heide. Deze soort heeft een beperkt, lintvormig areaal in West-Europese kuststreken; het Drents-Friese Wold is een van de weinige gebieden waar zij verder van de kust voorkomt. Op plaatsen met ondiep liggende keileem kan het naaldhout zich ontwikkelen in de richting van Wintereiken-Beukenbos.

Voor vier vogelsoorten behoort het Drents-Friese Wold tot de vijf belangrijkste broedgebieden in Nederland. Hiervan zijn zwarte specht en wespandief bewoners van uitgestrekte oudere bossen; beide hebben insectenbroed als hoofdvoedsel. Grauwe klauwier is kenmerkend voor oude, kleinschalige cultuurlandschappen, de boomleeuwerik voor stuifzand- en heidelandschappen met verspreide bomen.

De vennen vormen een belangrijk broedgebied voor dodaars, terwijl tapuit, paapje en roodborsttapuit het moeten hebben van heide, schraalland en stuifzand. Instandhouding van de landschappelijke variatie en de insectenrijkdom zijn essentieel voor de avifauna. Tegelijk dienen er in het belang van de bosvogels omvangrijke bosgebieden te blijven die de kans krijgen ongestoord oud te worden.

De bossen zijn het broedgebied voor veel roofvogels en uilen zoals wespandief, buizerd, havik, sperwer, boomvalk en ransuil. Ook spechten zijn talrijk. Vrijwel jaarlijks wordt een enkel paartje gevonden van de landelijk bedreigde draaihals. In de dennenbossen broeden, vooral na invasiejaren, tientallen exemplaren kruisbek.

Van de dieren die in de Habitatrictlijn worden vermeld, heeft kamsalamander in deze omgeving een van zijn belangrijkste leefgebieden in Nederland. Zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied zijn geschikte biotopen aanwezig. De laatste jaren is veel aandacht besteed aan het vergroten van het aantal voortplantingsplaatsen en het met elkaar verbinden van verschillende terreinen, om het contact tussen de populaties van kamsalamander te verbeteren. De rijkdom aan dieren blijkt tevens uit het in toenemende aantallen voorkomen van boommarter.

3 . 2 . 3

Weerribben

Het Natura 2000-gebied Weerribben is een ten dele vergraven veengebied in de kop van Overijssel. Het komt sterk overeen met het grootschalig laagveengebied De Rottige Meenthe & Brandemeer. Het gezamenlijke gebied is een restant van het laagveengebied dat zich ooit van Zwolle tot ver in Fryslân uitstrekte. Het gebied Weerribben bestaat uit uitgeveende trekgraten, onvergraven legakkers van wisselende breedte, grotere percelen niet-vergraven veen, verlandend water, trilveen, rietlanden, graslanden, ruigteterreinen en moerasbossen. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. Mede door de betrekkelijk late vervening weerspiegelen ze nog veel van de oorspronkelijke gebiedsopbouw. Het huidige landschap met een karakteristiek patroon van petgaten en legakkers is ontstaan door het afgraven van veen voor de turfwinning. Toen rond 1920 de turfwinning niet meer rendabel was, schakelde de lokale bevolking geleidelijk over op rietteelt. Door de bouw in 1919 van het Stroinkemaal bij Blokzijl werden de rietlanden minder nat, waardoor het verlandingsproces versnelde en het riet doorgroeide raakte met ruigtekruiden.

Dit gebied van 3.346 ha op 1,1 km van de gemeentegrens is door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer (nu Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) op 8 januari 2007 voorlopig aangewezen.

3 . 2 . 4

De Wieden

Ook het Natura 2000-gebied De Wieden is een uitgestrekt laagveenmoeras met meren en kanalen met daartussen natte graslanden, natte heiden, trilvenen, galigaanmoerassen, rietland en moerasbos. Een groot deel bestaat uit uitgeveende petgaten. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. Het gebied Wieden is beïnvloed door het oude rivierstelsel van de Overijsselse Vecht. Er komen ondiepe kleiafzettingen voor. Door vervening, met bredere petgaten, zijn de grote meren ontstaan. Het Giethoornse- en Duingermeer zijn natuurlijke meren.

Dit gebied van 9.260 ha op 6,0 km van de gemeentegrens is door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer (nu Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) op 8 januari 2007 voorlopig aangewezen.

3.2.5

Havelte-Oost

Natura 2000-gebied Havelte-Oost is een heidegebied op de stuwwal Havelterberg. De Havelterberg bestaat voor een groot deel uit kalkrijke rode keileem, die verantwoordelijk is voor de floristische en vegetatiekundige verscheidenheid van het gebied. Deze keileem vormt een slecht doorlatende laag waardoor zelfs boven op de berg natte condities bestaan, waarin dopheidevegetaties voorkomen. Natte en droge heiden en heischrale graslanden in afwisseling met vennen en stuifzanden vormen de belangrijke bestanddelen van deze (half)natuurlijke variatie. In de vennen zijn verschillende stadia van verlanding aanwezig. Ook verschillen de vennen in voedselrijkdom. Rond de essen komen plaatselijk soortenrijke eikenberkenbossen voor. In de stuifzandgebieden die vrijwel volledig zijn bebost, zijn plaatselijk nog kleinschalige stuifzanden aanwezig met karakteristieke soortenarme buntgrasvegetaties.

Dit gebied van 1.782 ha is door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer (nu de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) op 8 januari 2007 voorlopig aangewezen en ligt op 7,5 km van de gemeentegrens van Weststellingwerf.

3.2.6

Van Oordt's Mersken

Het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken ligt in de benedenloop van de Boorne (of Koningsdiep) op de overgang van zandgronden naar laagveen en op de overgang van de laterale gradiënt van het beekdal. Het terrein kent een kleinschalige afwisseling van diverse typen grasland en moerassen. Het gebied is vooral van belang vanwege de aanwezige blauwgraslanden, daarnaast komen Dotterbloemhooilanden en Grote zeggenvegetaties voor. Het laagste deel is een belangrijke ganzenpleisterplaats. Van enig belang als broedgebied voor soorten van kruidenrijke graslanden (paapje).

Van dit gebied van 864 ha op 10,1 km van de gemeentegrens is het ontwerp aanwijzingsbesluit door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer op 10 september 2008 gepubliceerd.

3.2.7

Wijnjeterper Schar

Ook het Natura 2000-gebied Wijnjeterper Schar is een heidegebied in de middenloop van de laaglandbeek de Boorne. Het grootste deel van het gebied bestaat uit een reliëfrijk dekzandlandschap, waarin leem aan de oppervlakte komt. Langs de beek ligt een smal veengebied. In het zandgebied ligt een groot aantal laagten. In de laagten in het keileem hebben zich beekerdgronden gevormd, waar het aanwezige blauwgrasland aan gebonden is. Karakteristiek in het gebied zijn daarnaast droge en natte heide, heischraal grasland en kleine zeggenmoerassen. Lokaal komt dotterbloemhooiland voor. De graslanden worden afgewisseld met vochtige bossen. Door het reliëf en de verschil-

lende bodemsoorten zijn veel natuurlijke gradiënten tussen de vegetatietypen aanwezig.

Dit gebied van 175 ha op 2,7 km van de gemeentegrens is op 23 december 2009 door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

3 . 2 . 8

D e e l e n

Het Natura 2000-gebied Deelen vormt één van de weinige overgebleven restanten van een omvangrijk complex van laagveenmoerassen en petgatenlandschappen, dat in de vroegere eeuwen noordwest Overijssel en het Lage Midden van Fryslân besloeg. Het is ook een laagveengebied in de vroegere benedenloop van de Boorne, dat bestaat uit een stelsel van petgaten, rietland, struweel en graslandvegetaties, waarvan plaatselijk schraallanden. De petgaten zijn betrekkelijk jong. In de Deelen is namelijk pas vanaf het begin van deze eeuw met vervenen begonnen. Het gebied heeft daardoor zijn huidige karakter en aanzien gekregen. Er wordt nog steeds veen gewonnen. In het kader van natuurontwikkeling worden ook petgaten gegraven. Als gevolg van deze activiteit ontstond een moerasgebied met een groot oppervlak aan ondiep open water. Daardoor zijn in de successiereeks van open water naar land verschillende stadia aanwezig. In de herfst en winter komen er duizenden eenden en ganzen, waaronder smienten, kolganzen, slobenden en brandganzen naar Deelen. Zeldzame soorten als zwarte stern, purperreiger en bruine kiekendief leven in het gebied.

Dit gebied van 514 ha op 10,5 km van de gemeentegrens is op 23 december 2009 door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het ontwerp-beheerplan Deelen is 22 maart 2011 vastgesteld door staatssecretaris Bleker van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Het college van Gedeputeerde Staten van provincie Fryslân heeft 15 februari 2011 ingestemd met het ontwerpbeheerplan en het voor de particuliere gronden vastgesteld.

3 . 2 . 9

I J s s e l m e e r

Het Natura 2000-gebied IJsselmeer in zijn huidige vorm is ontstaan door:

- afsluiting van de voormalige Zuiderzee door de aanleg van de Afsluitdijk, voltooid in 1932;
- de aanleg van de IJsselmeerpolders, voltooid in 1968;
- de aanleg van de Houtribdijk, voltooid in 1976.

Na de aanleg van de Afsluitdijk is het water binnen enkele maanden verzoet en sindsdien ontbreekt een brakke overgangszone naar de zee. De faunagemeenschappen zijn vervangen door een zoetwatergemeenschap met twee in de

voedselketen cruciale sleutelsoorten; driehoeksmossel en spiering. Langs de Friese kust ligt voormalig intergetijdengebied waar sprake is van substantiële ondieptes met waterplanten en buitendijkse slikken en platen. Het grootste deel van het water wordt aangevoerd door de IJssel. Het mondingsgebied is meer dynamisch met geulen tot 9 m diep en grotendeels zandig sediment. Het doorzicht wordt voor een groot deel bepaald door algen en is in het algemeen relatief hoog. Het waterpeil is gefixeerd, maar door het grote oppervlak van het meer kan de wind echter een aanzienlijke scheefstand (orde grootte een meter) veroorzaken die tevens resulteert in een zekere peildynamiek. De buitendijkse kweldergebieden hebben zilte en brakke milieus. In de natte terreindelen treedt moerasvorming op in de vorm van biezenstroken. Op de overgang van water en land en op de laag liggende delen van de oude platen komt rietland voor. Bij verdere successie verruigt het rietland en vindt opslag van wilgen plaats. Vooral op de hogere delen ontwikkelen struwelen en bos. De graslanden zijn soortenrijk, vooral op kalkrijk vochtig substraat.

Dit gebied van 113.346 ha op 9,3 km van de gemeentegrens is op 23 december 2009 door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselbeheer definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

3.2.10

Delleburen

Het Beschermd Natuurmonument Delleburen is op 24 maart 1976 als zodanig aangewezen. Het gebied is 110 ha groot en ligt in de gemeente Ooststellingwerf. Het gaat om een met heide begroeid rivierduingebied, dat zich als een vrij hoge rug uit een moerasafzetting verheft langs de bovenloop van de Tsjonger. In laagten binnen het gebied komt veenmos met wollegras, veenbes, ronde en kleine zonnedauw, lavendelheide, beenbreek en klokjesgentiaan voor. Verder wordt het gebied gekenmerkt door heischrale graslanden met schapengras en borstelgras, zeggen en liggend walstro. In meanders groeien klein bronkruid, waterpostelein, blauwe zegge, tweerijige zegge en dwergvlas. In dit gebied leven wulp, tureluur, watersnip, slobbeend, ransuil, velduil, ringslang en adder.

3.3

Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een samenhangende structuur van gebieden met een speciale natuurkwaliteit. De EHS moet biodiversiteit en duurzame natuurkwaliteit in Nederland waarborgen. De EHS is een beleidsconcept dat zijn wortels heeft in het Nationaal Natuurbeleidsplan van 1990. Op gebieden van de EHS is op grond van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) een zogenoemd “nee-tenzij regime” (dit betekent dat een negatief effect in beginsel niet is toegestaan) van toepassing.

De begrenzing en ruimtelijke bescherming van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur is voor Fryslân uitgewerkt in het Streekplan Fryslân 2007 en de Verordening Romte Fryslân. Op de kaart Natuur van de Verordening Romte Fryslân is de ligging van de EHS in de provincie Fryslân weergegeven.

In de provincie Fryslân betreffen de gebieden van de EHS:

- grotere bestaande bos- en natuurgebieden, met inbegrip van de grote wateren;
- nieuwe, bij grotere eenheden aansluitende natuurgebieden (de zogenoemde natuurontwikkelingsgebieden en reservaatgebieden);
- bij grotere eenheden aansluitende (zogenoemde één-op-één begrensde) beheergebieden;
- aangelegde ecologische verbindingzones, met inbegrip van zogenoemde natte verbindingen.

Een bestemmingsplan moet op grond van de Verordening Romte Fryslân “voorzien in een passende bestemming met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de gronden [binnen de gebieden van de EHS], met inbegrip van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden”. Een ander gebruik van deze gronden is mogelijk onder de voorwaarde dat dit geen negatief effect heeft op de hiervoor bedoelde waarden.

Deze regel is niet van toepassing op de gronden binnen de “één-op-één begrensde gebieden”. Ook deze gronden moeten worden “voorzien van een bestemming met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, met inbegrip van de landschappelijk en cultuurhistorische waarden”, maar een ‘normaal agrarisch gebruik’ van deze gronden moet mogelijk zijn. Deze gronden zijn vaak graslanden met natuurlijke waarden.

Met betrekking tot wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden van de EHS zijn onder meer de beheer- en ambitietypen zoals opgenomen in het Provinciaal Natuurbeheerplan van de provincie Fryslân³ van belang.

Het provinciaal beleid is vanuit het streekplan erop gericht om de verbindingzones te realiseren bijvoorbeeld in het kader van onderhoudsprojecten⁴. Het is niet altijd noodzakelijk om de betrokken gronden te voorzien van een op de bescherming van natuurwaarden gerichte bestemming. Het is evenwel niet de bedoeling dat de realisatie van de zones wordt gefrustreerd door ontwikkelingen ter plaatse van de zone toe te staan die de realisatie in de weg staan.

³ Gedeputeerde Staten van Fryslân (2012). Provinciaal Natuurbeheerplan - 2013 provincie Fryslân. Provincie Fryslân, Leeuwarden, 2012.

⁴ Ecologische verbindingzones in Fryslân, vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân op 4 oktober 2006.

De gemeente Weststellingwerf kent belangrijke natuurwaarden door de aanwezigheid van grote natuurkernen, zoals Rottige Meenthe, Brandemeer en de beekdalen van de Lende en de Kuunder (of Tsjonger). Verder liggen rond de gemeente onder meer grote natuurgebieden zoals Weerribben, Katlijker Schar en Delleburen.

Bij de inventarisatie van gebieden is onderscheid gemaakt in de volgende typen:

- Water en overige natuur.
- Beheergebieden.
- Ecologische verbindingzones.

3.3.1

Water en overige natuur

De ligging van de gebieden die in het kader van het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid zijn aangewezen als EHS zijn weergegeven op kaart 4 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf. Hieronder wordt een aantal belangrijke gebieden nader besproken.

Lendevallei

Het natuurgebied Lendevallei ligt op het kruispunt van de rijksweg A32, de spoorlijn Zwolle-Leeuwarden en de beek. Het beekdal van de Lende kent een grote verscheidenheid aan natte graslanden, hooilanden, petgaten en broekbossen. De Lende is in de eerste helft van de twintigste eeuw gekanaliseerd en grote stukken van het beekdal zijn ontgonnen. Hierdoor werd het beekdalsysteem van de Lendevallei verstoord wat leidde tot verdroging. Om dit tegen te gaan, is een systeem van sloten en stuwen ontwikkeld. In het reservaat zijn nog steeds oude meanders van voor de kanalisatie terug te vinden. Sommigen zijn bewust weer open gegraven.

Door het verlanden van de petgaten en door het droger worden van het gebied nam de boomgroei sterk toe. Hierdoor zijn naast de nog open petgaten elzenbroekbossen ontstaan. In en rond het open water zijn onder meer grote boterbloem, Noordse zegge, waterviolier en kransvederkruid te vinden. De al aangegeven grote soortenrijkdom van aan watergebonden planten in de Lendevallei blijkt onder meer uit de zeldzamere aan oever en moeras gebonden soorten: waterkruiskruid, waterscheerling, wateraardbei, slanke waterkers, moerasviooltje, moeraslathyrus, moeraszuring, zomp-vergeet-mij-nietje, ruwe bies, blauwe zegge, pluimzegge, snavelzegge, paddenrus, grote en kleine egelskop en zwanenbloem, moeraswederik en moerasstruisgras. Zeldzame soorten uit de watergangen zijn stomphoekig sterrenkroos en krabbenscheer, stomp fonteinkruid, tenger fonteinkruid, waterdrieblad, glanzig fonteinkruid en stijve wateranonkel.

Door het jaarlijkse schonen van de sloten moet de vegetatie zich elk jaar weer opnieuw ontwikkelen. Door toevallige milieuomstandigheden kan daardoor van jaar tot jaar een andere soort gaan overheersen. Krabbenscheer is afhankelijk van nutriënten- en kooldioxide rijk water. Dat komt voor in een kwelzone of in water waarin weinig materiaal wordt afgebroken onder voldoende beluchting. De plant is essentieel voor de beschermde libel groene glazenmaker. Gebiedsvreemd water verdraagt de plant net als tenger en stomp fonteinkruid niet. Hiermee hangt het voorkomen van insecten als zilveren maan (dagvlinder), viervlek, Noordse winterjuffer, gevlekte glanslibel, groene glazenmaker, bruine korenbout, glassnijder en de vroege glazenmaker samen. Kleine ijsvogelvlinder en grote weerschijnvlinder zijn bedreigde soorten die pas recent door medewerkers van It Fryske Gea rond de Lende zijn aangetroffen. De voor ijsvogelvlinder noodzakelijke wilde kamperfoelie is overal in het onderzoeksgebied aanwezig in de ondergroei en randen van bossen en houtsingels. De voor de weerschijnvlinder noodzakelijke boswilg is echter niet geregistreerd. Boswilg is een algemeen voorkomende pioniersoort van sloot- en wegkanten en de ondergroei van eikenberkenbos.

De Lendevallei is het leefgebied van ringslang, rugstreeppad, heikikker en individuen uit het groene kikkercomplex waargenomen. Dit wordt zo genoemd, omdat poelkikker, meerkikker en hun bastaard, middelste groene kikker, moeilijk van elkaar zijn te onderscheiden. In het Lendevallei leven verder ook ree, vos, hermelijn en wezel.

Langs de middenloop van de Lende vindt in het kader van de 'gebiedsvisie Beekdal Linde' natuurontwikkeling plaats in de vorm van onder andere riet- en ruigtelanden, wilgenstruweel, verdere uitbreiding van een mozaïek van moerasbos en water. Ten zuiden van Wolvega worden stedelijke uitbreidingen op een integrale wijze landschappelijk ingepast en gecombineerd met natuurontwikkeling. Het Lendezijdal met de Wetering en Noordwoldervaart zou als een miniboven- en middenloop beschouwd kunnen worden.

Kuunderdal

In de polders zijn rietzomen met zwanenbloem, grote lisdodde en echte valeriaan te vinden. Kwelsoorten, van lokale kwel, zijn alleen vlak achter de kade van de Tsjonger te verwachten. Dit is over een uitgestrekt gebied een plasdras en natter boezemgebied waar de vegetatie zich natuurlijk kan ontwikkelen. Hier zijn in de toekomst meer en zeldzamere soorten te verwachten.

Egel, mol, drie marterachtigen en wasbeer zijn hier eerder geregistreerd. Een aantal algemenere muizensoorten komen hier waarschijnlijk wel voor, bijvoorbeeld bosmuis, veldmuis en aardmuis. Vos, ree, haas en egel hebben geen vaste verblijfplaatsen maar zijn vaker waargenomen langs de beek. Er komen in het gebied zeven rode lijstvogelsoorten als broedvogel voor: grutto, tureluur en watersnip (weidevogels), rietzanger, zomertaling, oeverzwaluw en kerkuil. Ringslang en gladde slang komen langs de beek voor.

Rottige Meenthe & Brandemeer

Het deelgebied Brandemeer ligt in het beekdal van de Kuunder en de Rottige Meenthe meer in dat van de Lende. Ze zijn verbonden via de Jonkers- Helomavaart, voordat beide beken samenvloeien. De Rottige Meenthe & Brandemeer zijn naast Natura 2000-gebied, tevens onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. De Rottige Meenthe behoort tot de mooiste en waardevolste wetlands van Nederland en is van grote waarde voor natuur, landschap, cultuurhistorie en daarmee ook voor recreatie en toerisme. De Weerribben en de Wieden in de buurgemeente Steenwijkerland kennen vergelijkbare waarden en zijn aangewezen als Nationaal Park. Nationale parken hebben verschillende functies: natuurbehoud en -ontwikkeling met mogelijkheden voor natuurge-richte recreatie, voorlichting en educatie en wetenschappelijk onderzoek.

Buiten de kern van het gebied liggen veel graslandpercelen die van belang zijn voor weidevogels, en voorts diverse hooilanden met als bijzonderheid onder meer Noordse zegge, rietlanden met een typische laagveensoort als grote botterbloem en strooiselruigten, met moeraswolfsmelk als een van de kenmerkende soorten. Moerasbosjes met berken vormen fragmentaire voorkomens van een habitatype.

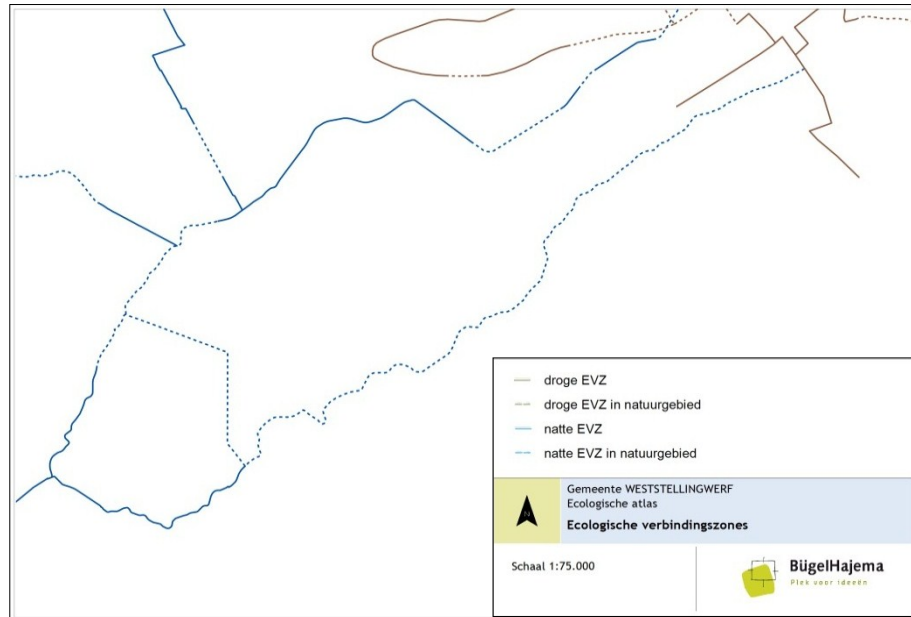
Jaarlijks broeden weer diverse paren roerdomp en er is een kolonie aalschol- vers van honderden paren gevestigd in het plasdrasmoeras. Ook porseleinhoen is in recente jaren weer gehoord. Ooievaars zoeken voedsel in het gebied. In de winter wordt het gebied door ganzen, eenden en zwanen bezocht, onder meer door kleine zwaan, kolgans, grauwe gans en brandgans.

De Rottige Meenthe is leefgebied van otter, aalscholver, bruine kiekendief, roerdomp, purperreiger, wulp, ijsvogel, ringslang, maar ook van grote vuur- vlinder. Verder leven er verschillende soorten ganzen en eenden en talrijke li- bellen als groene glazenmaker. Visarend is een pleisteraar in de nazomer en vroege herfst. Er zijn zonnedauw en blaasjeskruid te vinden. De Brandemeer is vooral een weidevogelgebied waar grutto, Kievit, wulp en zwarte stern broe- den.

3.3.2

Ecologische verbindingzones

Het is gewenst dat de natte natuurgebieden (moerassen) Rottige Meenthe en Brandemeer worden gekoppeld door middel van wat een robuuste natte ver- binding heet. De gebieden kunnen om faunaknelpunten op te lossen, verder goed worden gekoppeld met de Weerribben, het Easterlân en de Lendevallei. Deze verbinding staat als een brede gearceerde band op kaart 4 van de Ecolo- gische Atlas Weststellingwerf en loopt naar het noorden door langs het Tjeu- kemar. Omdat de zones lastig zijn te herkennen, zijn de zones voor de duide- lijkheid ook in onderstaand kaartje weergegeven.

Ecologische verbindingzones binnen en nabij het plangebied

Langs de Lende is een natte ecologische verbindingzone geprojecteerd. Kunstwerken als stuwen en (keer)sluizen (de Sas) zouden de verbinding voor aan watergebonden organismen belemmeren. Aangezien de Lende grotendeels bevaarbaar is, staat de waterweg ook voor bijvoorbeeld vissen open. Over grote lengten zijn de oevers voor niet zwemmende organismen en in standplaatsen voor planten toegankelijk. Hierin vormen alleen sommige bruggen en de eerder genoemde kunstwerken een plaatselijke belemmering.

De enige droge ecologische verbindingzone loopt noord-zuid vlak langs de grens tussen de beide Stellingwerven. Deze moet de uitwisseling van soorten bevorderen tussen het Drents-Friese Wold en de bossen bij Nijeberkoop en Tronde. Voor zover deze route al functioneel is volgt deze houtsingels en houtwallen langs Boijl en Rijsberkampen.

3.3.3

Beheergebieden

In aansluiting op de in paragraaf 3.3.1 beschreven grotere bos- en natuurgebieden liggen binnen de EHS gebieden die van belang zijn voor de instandhouding van de natuurwaarden van deze grotere natuurkernen. De ligging van deze (één op één begrensde) beheergebieden zijn weergegeven op kaart 4 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf.

Het gaat om gebieden die niet primair worden gebruikt voor natuur (veelal zijn deze gebieden agrarisch in gebruik), maar waarvan de natuurwaarde zo groot is dat deze nader beschermd dient te worden. Het gaat dan om gebieden die van belang zijn voor weidevogels en/of ganzen, die botanisch van belang zijn of voor beide aspecten van belang zijn.

Binnen deze gebieden wordt ten behoeve van het beheer van de natuurwaarden subsidie verleend. De subsidie is gericht op de vergoeding van werkzaam-

heden die tot doel hebben om de natuur te beschermen of de vergoeding voor een vermindering van de opbrengst die het gevolg zijn van het natuurbeheer. Dit beleid wordt op basis van vrijwilligheid uitgevoerd.

3.4

Wet ammoniak en veehouderij

Binnen de EHS liggen gebieden die zeer gevoelig zijn voor verzuring. Op grond van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) wordt de ammoniakdepositie op deze gebieden vanwege veehouderij beperkt, door de ammoniakemissie van veehouderijbedrijven in een zone van 250 meter om deze zeer kwetsbare gebieden te beperken. Op grond van de Wav hebben Provinciale Staten van Fryslân binnen de EHS zogenaamde Zeer kwetsbare gebieden aangewezen⁵. Vanwege de zonering van 250 m zijn tevens de Zeer kwetsbare gebieden die Provinciale Staten van Drenthe⁶ en Overijssel⁷ hebben aangewezen relevant.

Binnen en direct grenzend aan de gemeentegrens liggen verschillende zeer kwetsbare gebieden. De ligging van de zeer kwetsbare gebieden, met de zonering van 250 m, zijn weergegeven op kaart 7 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf.

3.5

Natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur

Op grond van de Verordening Romte Fryslân moet een bestemmingsplan ook voorzien in een passende bestemming, dan wel regeling voor gronden met natuurwaarden die gelegen zijn buiten de EHS.

In de provincie Fryslân betreffen dit de volgende typen gebieden:

- bestaande natuurgebieden buiten de EHS, zoals aangegeven op de van de Verordening Romte Fryslân deel uitmakende kaart 7 Natuur;
- natuurwaarden van agrarische gebieden. Voorbeelden hiervan zijn houtwallen- en singels, oppervlaktewateren en agrarische gronden die belangrijk (kunnen) zijn voor weidevogels.

Weidevogelgebieden

Voor weidevogels is behoud van de openheid en de rust in de agrarische gebieden die (potentieel) voor weidevogels geschikt zijn, van belang. In het kader

⁵ Provinciale Staten van Fryslân, Besluit aanwijzen van de zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), Leeuwarden 2008.

⁶ Provinciale Staten van Drenthe, Besluit aanwijzen zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wet ammoniak en veehouderij, 2011.

⁷ Provinciale Staten van Overijssel, Besluit aanwijzen van zeer kwetsbare gebieden op grond van artikel 2, eerste lid van de Wet ammoniak en veehouderij, Zwolle 2007.

van de ruimtelijke ordening zijn dit gebieden waar de rust, de openheid en de mate van verstoring nog zodanig zijn, dat deze gebieden (in potentie) geschikt zijn voor weidevogels. Deze geschikte weidevogelgebieden staan op de kaart "Openheid en rust" bij het provinciale Werkplan Weidevogels in Fryslân⁸ en liggen daarmee vast.

Volgens het werkplan ligt rond woonbebouwing, waaronder ook boerderijen vallen, een verstoringzone van 250 m als gevolg van de aantasting van openheid en rust.

In de gebieden die door openheid en rust voor weidevogels geschikt zijn, is de agrarische productiefunctie inclusief de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven toegestaan.

Ganzenfoerageergebieden

In haar beleid zoals opgenomen in het Streekplan Fryslân 2007 zet de provincie Fryslân ook in op het behoud van voldoende ganzenfoeragegebied. Hiervoor is het behouden van voldoende 'openheid en rust' in de voor ganzen geschikte gebied belangrijk. Ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden worden echter niet beperkt door regels. In het Provinciaal Natuurbeheerplan - 2013 provincie Fryslân is de ligging van de ganzenfoerageergebieden, overeenkomstig het Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân⁹, opgenomen.

3.5.1

Bestaande natuurgebieden

Voor de bestaande natuurgebieden buiten de EHS gaat het om min of meer geïsoleerd liggende bosgebieden en om het deels samenhangende en uitgebreide stelsel van houtwallen, houtsingels en bosjes die samen het besloten deel van het landschap van de Zuidelijke Friese Wouden uitmaken. Voorbeelden hiervan zijn:

- Helomabos en Baardabos (tussen Wolvega en de rijksweg A32);
- Lendepolder (woonwijk Wolvega);
- Westersche Veld met Spokeplas (ten zuiden van Noordwolde);
- Bossen tussen Rode Dorp en Zandhuizen, grenzend aan de Noordwoldermeenthe;
- Koningsbergen en de overige bossen rond Nijeholtpade;
- Beheergebieden zoals meenten in het dal van de Lende en de Tsjonger.

De ligging van de bestaande natuurgebieden buiten de EHS zijn weergegeven op kaart 6 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf. Hieronder wordt een aantal gebieden besproken.

⁸ Gedeputeerde Staten van Fryslân (2006).

⁹ Gedeputeerde Staten van Fryslân (2007). Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân. Provincie Fryslân, Leeuwarden, 2007.

Helomabos en Baardabos

Het Helomabos en het Baardabos bestaan uit Droog en Vochtig Berken-Zomereikenbos met overgangen naar het Droog Zomereiken-Beukenbos. Hierbij zijn delen van de percelen ingeplant met naaldbout zoals Europese lariks, douglasspar en fijnspar. In de ondergroei komen voorjaarskruiden als gewone salomonszegel, maar ook grote muur, hengel, wilde kamperfoelie, adelaarsvaren en brede en smalle stekelvaren en geschubde mannetjesvaren voor. Geoorde wilg, Amerikaans krentenboompje, hazelaar en hulst zijn kenmerkende soorten voor de struiklaag. Naast floristische waarde hebben de bossen een belangrijke betekenis als biotoop voor (roof)vogels, zoogdieren en insecten.

De in het gebied aangetroffen grote teunisbloem (verwilderde cultuurplant), Deens lepelblad (strooizoutsoort uit de wegberm), straatliefdegras (bestratingsonkruid uit bebouwd gebied), bezemkruid en glad vingergras (verstoringsoorten van spoorbermen) hebben echter geen floristische betekenis voor het gebied.

In de omgeving (Skipsleat) zijn ook vrij jong bospercelen van 30-40 jaar oud ontstaan door inplant met zomereik en gedeeltelijk ruwe berk. De ondergroei begint zich te ontwikkelen in de richting van een wat rijker eikenbos met kamperfoelie, framboos, gladde witbol en veel jonge hulst. Verder komt plaatselijk wilde lijsterbes, hazelaar en gewone vlier voor. Een dergelijk bos in een meer open gebied zal een grote aantrekkingskracht op vogels zoals mezen, lijsters en andere zangvogels en andere dieren hebben.

In dit bosperceel aan de noordoostkant van Wolvega, grenzend aan de Rijksweg A32 zit een dassenburcht. Deze wordt sommige jaren, maanden of weken door een groep dassen bewoond. De omvang van de dassengroep is niet bekend. De burcht wordt in ieder geval niet aaneensluitend gebruikt door dassen. Vast staat wel dat de groep of een aantal groepen in de populatie ook burchten heeft op één tot enkele kilometers afstand.

Lendepolder (woonwijk Wolvega)

De jonge bossen bestaan per perceel uit andere soorten. Het gaat bijvoorbeeld om vrij jonge aanplant van Canadapopulieren met een weelderige ondergroei van ruigtesoorten als grote brandnetel, hondsdrif, kleefkruid, rietgras en ruw beemdgras. In de winterperiode vallen de mostapijten van gewoon dikkopmos het meest op. Het zijn daarmee meer stikstofrijke ruigtezomen dan bos. Ook zijn er door grauwe wilg gedomineerde struwelen. Zij ontwikkelen zich vooral in rietlanden na stopzetten van het maaibeheer. De kruidlaag bevat een gevarieerd sortiment aan moerasplanten, waaronder bitterzoet, gele lis, hennegras, pluimzegge, moeraswalstro, moeraswederik, wolfspoot en watermunt. Andere soorten zijn moederkruid, zilverhaver, gespleten hennepnetel, kruipganzerik, kleine duizendknoop en de hybride bermzuring als zeldzamere soorten. Ook grote muur en gewone salomonszegel zijn hier te vinden. In het vochtiger deelgebied komen kruipend zenegroen, echt duizendguldenkruid, veenreukgras en hemelsleutel voor als de zeldzamere soorten van het grasland, weg- en slootbermen.

Westersche Veld

Er worden in het Westersche Veld alleen enkele licht beschermde soorten (zoals veldmuis, bosmuis) en zwaarder beschermde vogelsoorten (zoals gele kwikstaart) verwacht. Het gebied is van hoge waarde, met onder meer een fijnsparbos. Dit kan een broedplaats vormen voor vogels als zwarte mees, ransuil en sperwer. Het voorkomen van acht streng beschermde zoogdieren vindt ook zijn reden in de omliggende bosgebieden. Het is aannemelijk dat soorten als boomarter, das, eekhoorn en verschillende soorten vleermuizen hier voorkomen.

Overige gebieden

Verder zijn door de Provincie weidegebieden bij Langelille en Scherpenzeel, bosgebieden als de Blesdijkerheide (of Friesche veld) en talrijke kleinere bosjes en landschapselementen als houtwallen en houtsingels aangewezen als natuurgebied.

3.5.2

Weidevogelgebied

De ligging van gebieden waar de openheid en rust volgens de Provincie nog zodanig aanwezig zijn dat deze gebieden (in potentie) geschikt zijn voor weidevogels, zijn weergegeven op kaart 5 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf. Het betreft voornamelijk gebieden die gelegen zijn in de veenpolders en de beekdalen.

3.5.3

Ganzenfoerageergebied

Gebieden waar de openheid en rust nog zodanig aanwezig zijn dat deze gebieden (in potentie) geschikt zijn als foerageergebied voor overwinterende ganzen liggen voornamelijk in de veenpolders en de beekdalen. De ligging van door de Provincie aangewezen ganzenfoerageergebieden zijn weergegeven op kaart 5 van de Ecologische Atlas Weststellingwerf.

3.6

Flora- en faunawet

Naast de gebiedsbescherming waarbij gebieden vaak voor specifieke soorten (instandhoudingsdoelen of doelsoorten) zijn aangewezen, zijn alle van nature in Nederland voorkomende soorten beschermd via de Flora- en faunawet. Voor de huidige Flora- en faunawet zijn de beschermde soorten ingedeeld in drie door de wet genoemde tabellen I, II en III¹⁰. Alleen de vogels vallen daar buiten. Alle inheemse vogelsoorten zijn streng beschermd. Nesten van vogels zijn in het broedseizoen altijd en overal beschermd en daarbuiten alleen als ze een vaste nestplaats blijven gebruiken. Dat laatste betreft maar een paar soorten:

¹⁰ Zie voor de betekenis van deze indeling de bijlage 1 achterin dit rapport.

steenuil, roek, gierzwaluw, huismus, ooievaar, kerkuil, slechtvalk, boomvalk, buizerd en ransuil.

De soorten uit de tabel I gelden als licht beschermd. Dat komt, omdat voor deze tabel een algemene ontheffing geldt voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de wet bij ruimtelijke ingrepen. Die soorten zijn bij een bestemmingsplanprocedure daarom minder van belang, al blijft de wet een algehele voorzorg in de vorm van het zorgvuldig omgaan met soorten voorschrijven. Licht beschermde soorten komen daarom in deze atlas alleen ter illustratie aan bod.

Voor gemiddeld beschermde soorten uit tabel II geldt dat verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen niet belemmerend zijn wanneer volgens een door de staatssecretaris van Economische Zaken of een van zijn ambtsvoorgangers goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Daarvan zijn er meer dan 30 voor onder meer de bouw- en ontwikkelingssector, groenbeheer en de waterschappen. Anders kan door de staatssecretaris ook een ontheffing worden verleend bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, onder vergelijkbare voorwaarden en ingrepen als de gedragscodes voorschrijven.

Wat overblijft, zijn de streng beschermde soorten uit tabel III. Volgens de wet moet hiervoor een ontheffing worden aangevraagd, maar ruimtelijke ontwikkeling en inrichting is geen criterium op basis waarvan de staatssecretaris die kan verlenen. Daarom zal met verzachtende maatregelen en planning moeten worden voorkomen dat een verbodsbepaling, zoals voor doden, beschadigen of verstoren, wordt overtreden. Met de aandacht vragende soorten uit tabel II zijn daarom de soorten uit tabel III van belang voor de ontwikkelingsmogelijkheden van het buitengebied.

Voor een actueel overzicht van, op basis van de Flora- en faunawet, voorkomende beschermde planten- en diersoorten binnen het plangebied, is gebruik gemaakt van Quickscanhulp.nl¹¹. Via Quickscanhulp.nl is een soortenlijst uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd van planten- en diersoorten die de laatste vijf jaar in het plangebied zijn waargenomen. De soortenlijst is als tabel 2 opgenomen. De soortenlijst heeft betrekking op broedvogels waarvan de nestplaats jaarrond is beschermd en op overige soorten en streng beschermde soorten. Voor een deel heeft de soortenlijst betrekking op toevallige waarnemingen van zwerfvogels en incidentele trekvogels.

¹¹ Quickscanhulp.nl is een internetapplicatie die gegevens van beschermde soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) toegankelijk maakt. De gegevens uit de NDFF zijn afkomstig uit de databanken van talloze organisaties, verenigd in de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF). Het is een initiatief van onder meer de Gegevensautoriteit Natuur en de organisaties binnen de VOFF (www.quickscanhulp.nl).

Tabel 2. Streng en gemiddeld beschermde soorten die recent zijn aangetroffen in Weststellingwerf

Soort	Bescherming
Amfibieën	
Alpenwatersalamander	tabel II
Boomkikker	tabel III
Heikikker	tabel III
Kamsalamander	tabel III
Poelkikker	tabel III
Rugstreppad	tabel III
Insecten - Dagvlinders	
Grote vuurvliinder	tabel III
Heideblauwtje	tabel III
Insecten - Kevers	
Gestreepte waterroofkever	tabel III
Insecten - Libellen	
Gevlekte witsnuitlibel	tabel III
Groene glazenmaker	tabel III
Noordse winterjuffer	tabel III
Reptielen	
Levendbarende hagedis	tabel II
Adder	tabel III
Hazelworm	tabel III
Ringslang	tabel III
Vaatplanten	
Beenbreek	tabel II
Brede orchis	tabel II
Gevlekte orchis	tabel II
Kleine zonnedauw	tabel II
Klokjesgentiaan	tabel II
Rietorchis	tabel II
Ronde zonnedauw	tabel II
Spaanse ruiter	tabel II
Steenbreekvaren	tabel II
Tongvaren	tabel II
Valkruid	tabel II
Veldsalie	tabel II
Waterdrieblad	tabel II
Wilde gagel	tabel II
Wilde marjolein	tabel II
Vissen	
Kleine modderkruiper	tabel II
Bittervoorn	tabel III

Soort	Bescherming
Grote modderkruiper	tabel III
Vogels	
Boomvalk	tabel III
Buizerd	tabel III
Gierzwaluw	tabel III
Grote Gele Kwikstaart	tabel III
Havik	tabel III
Huismus	tabel III
Kerkuil	tabel III
Ooievaar	tabel III
Ransuil	tabel III
Roek	tabel III
Slechtvalk	tabel III
Sperwer	tabel III
Steenuil	tabel III
Wespendief	tabel III
Zwarte Wouw	tabel III
Weekdieren	
Platte schijfhoren	tabel III
Zoogdieren	
Damhart	tabel II
Eekhoorn	tabel II
Steenmarter	tabel II
Wild zwijn	tabel II
Boommarter	tabel III
Das	tabel III
Otter	tabel III
Waterspitsmuis	tabel III
Zoogdieren - Vleermuizen	
Baardvleermuis	tabel III
Franjestaart	tabel III
Gewone dwergvleermuis	tabel III
Gewone grootoorvleermuis	tabel III
Laatvlieger	tabel III
Meervleermuis	tabel III
Rosse vleermuis	tabel III
Ruige dwergvleermuis	tabel III
Watervleermuis	tabel III

De meeste van de in bovenstaande tabel genoemde soorten zijn in de voorgaande gebiedsbeschrijvingen al genoemd. Een aantal van deze 66 soorten is 'in kaart te brengen' op het gemeentelijk grondgebied (zie kaart 8 Ecologische

Atlas Weststellingwerf). Dat is niet gebeurd op basis van concrete vondsten van die soort, maar op basis van de terreinkenmerken die het waarschijnlijk maken dat de soort er voorkomt of binnen de bestemmingsplanperiode voor zou kunnen gaan komen. Dat kan van belang zijn voor de bestemming die aan dat plandeelgebied kunnen worden toegekend, net als dat de beschermde natuurgebieden ruimtelijke consequenties hebben.

3.6.1

A m f i b i e ë n

De zeldzamere en dus beschermde amfibieën stellen specifieke eisen aan het voorkomen van onderdelen van hun leefgebied. Daarbij mag de afstand tussen die onderdelen of landschapselementen niet meer dan 300 tot 600 meter zijn. Van de amfibieën is heikikker gebonden aan het gecombineerd voorkomen van heide of heischrale vegetaties met poelen of (afgesneden) beekmeanders of watergangen met een goede waterkwaliteit. Daarbij moeten dan ook nog struikenvegetaties beschikbaar zijn. De soort verspreid zich echter niet snel en zeker niet door andersoortige gebieden.

Kamsalamander verplaatst zich jaarlijks tussen voortplantingspoelen met een goede waterkwaliteit, extensief gebruikte, vochtige schrale gebieden en opgaande of struikenbeplantingen. Daarbij worden afstanden van iets meer dan een kilometer niet geschuwd.

Poelkikker zoekt het in de combinatie van afgesloten schoon water en houtige ruigte of opgaande beplanting zoals een houtwal. Wanneer een keten van poelen om de 600 meter is te volgen, kan de soort zicht verspreiden.

Ringslang is bij uitstek een beekdalsoort van natte graslanden aan het water, die echter ook moerasgebieden aan de beek benut. Een individu kan daarin grote afstanden afleggen.

3.6.2

L i b e l l e n

Het voorkomen van gevlekte witsnuitlibel zal beperkt blijven tot de open watergebieden van de Tsjonger en de Lende, waaronder het gebied Rottige Meenthe. De soort is alleen van de oostrand van de Rottige Meenthe bekend.

Groene glazenmaker is, zoals eerder vermeld, voor zijn levenscyclus afhankelijk van de waterplant krabbenscheer die alleen onder de combinatie van een bepaalde kwaliteit kwelwater en verterend plantenmateriaal voorkomt. Dat is in de gemeente Weststellingwerf beperkt tot de Rottige Meenthe en de Lendevallei.

Noordse winterjuffer is ook te vinden in de Rottige Meenthe en de Lendevallei, met kennelijk een voorkeur voor de laatste locatie.

3.6.3

V l e e r m u i z e n

Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn vooral ook soorten van de bebouwde kom. Het zijn gebouwenbewoners waarvan elk dorp of nederzetting in de

gemeente wel een kolonie zal huisvesten. Daarnaast kan een kleine groep of een solitair mannetje ook heel goed een verblijfplaats kiezen in een woning in het buitengebied. Beide soorten foerageren in het gehele buitengebied.

Ook meervleermuis is een gebouwenbewoner, maar van deze soort zijn geen verblijfplaatsen in zuidoost Fryslân bekend. Het dal van de Tsjonger met het Brandemeer is echter zeker bereikbaar als foerageergebied voor de kolonies uit Tsjerkgaast, Lemmer, Sloten, Balk of Tjalleberd. Daarnaast is de soort ook vastgesteld rond de Lende en in De Rottige Meenthe.

De soort ruige dwergvleermuis bestaat tijdens de zomer in Nederland uitsluitend uit mannetjes die alleen of met een kleine groep in boomholtes of bouwwerken verblijven. Het is een typische insectenjager van het buitengebied, die net zo lief, rond bebouwing in kleinschalig landschap als in een moerasgebied foerageert.

Van watervleermuis zijn ook geen koloniebomen bekend op het gemeentelijk grondgebied, maar de soort wordt overal boven watergangen en kleine waterplassen in de gemeente aangetroffen.

3 . 6 . 4

O v e r i g e

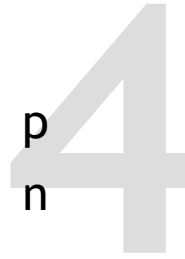
Bittervoorn is voor zijn voortplanting afhankelijk van grote zoetwatermosselen die worden gebruikt als broedkamer. Daarom wordt de soort alleen aangetroffen in schoon water. Hiervoor voldoen delen van beide beeksystemen en de kern van de Rottige Meenthe.

Er is een flink bosgebied met oudere bomen en voldoende rust nodig om boomarter een territorium te bieden. Dat komt vooral voor op de ruggen tussen de beekdalen en nabij de boscomplexen in aangrenzende gemeenten.

Das kan met kleine bospartijen of zelfs opgaande beplantingen toe om een burcht, bijburcht of vluchtpijp aan te leggen. Hij heeft daar in de omgeving echter grasland of akkers nodig met voedselgewassen. Die combinatie komt in het oostelijk gebied van de gemeente ruimschoots voor.

Otter is geïntroduceerd in De Wieden en Weerribben. De soort zwemt uit en wordt onder meer in de Rottige Meenthe en de Lendevallei aangetroffen.

E f f e c t e n o p n a t u u r w a a r d e n

4.1

Natuurbeschermingswet 1998

Het planvoornemen moet op zijn consequenties worden doorgerekend ten aanzien van de effecten op de Natura 2000-gebieden. Uitbreiding/ontwikkeling/verandering van agrarische bedrijven kan alleen wanneer die uitbreiding/ontwikkeling/verandering niet leidt tot (significant) negatieve effecten op beschermde Natura 2000-gebieden.

Voor mogelijke effecten van het plan is onder meer gebruik gemaakt van de effectenindicator¹².

EFFECTENINDICATOR

De effecten die kunnen optreden als gevolg van het voornemen zijn: toename van de verzuring en vermesting, oppervlakteverlies en verstoring door verlicht. Andere effecten worden op voorhand niet verwacht.

1. Toename van veehouderij kan leiden tot extra emissie van ammoniak. Deze stof is mede verantwoordelijk voor de verzuring en vermesting van kwetsbare natuur.
2. Direct ruimte beslag als gevolg van uitbreiding of verschuiving van het bouwvlak binnen het beschermde gebied;
3. Het vergroten of verschuiven van het bestaande bouwvlak kan leiden tot een vermindering van geschikt foerageergebied voor overwinterend ganzen.
4. Vergroting van het bouwvlak kan leiden tot een toename van verlichting in de omgeving. Als gevolg van een overmatige verlichting van grotere oppervlakte wateren kunnen foerageergebied en vliegroutes van meer-vleermuis worden verstoord.

¹² De effectenindicator is een hulpmiddel voor initiatiefnemers, vergunningverleners en planmakers die te maken krijgen met activiteiten in of nabij Natura 2000-gebieden. De effectenindicator is een instrument waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en de plannen kunnen worden verkend. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren. Deze informatie is generiek: om vast te stellen of een activiteit in praktijk schadelijk is, moet vervolgonderzoek plaatsvinden.

4.1.1

Verzuring en vermesting

De groei en intensivering van de landbouwsector heeft geleid tot een overmatige toevoer van stikstof (ammoniak). De hoeveelheid depositie (neerslag) die een ecosysteem nog kan verdragen zonder schade te ondervinden, wordt de kritische depositiewaarde of kritische belasting genoemd. De te hoge stikstofdepositie kan leiden tot verslechtering van de biodiversiteit van deze ecosystemen. Overmatige depositie van stikstof leidt tot verstoring van de voedingstoffenbalans in, en verzuring van de bodem en oppervlaktewater, wat kan leiden tot de achteruitgang of zelfs het verdwijnen van karakteristieke soorten in bossen en natuurterreinen.

De beheersverordening voor de agrarische bouwpercelen zal zo worden opgesteld dat het bij recht mogelijk maken van nieuwe veestallen wordt uitgesloten. Er zal hierdoor geen toename van de ammoniakdepositie op natuurgebieden plaatsvinden.

Negatieve effecten als gevolg van de beheersverordening op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden door een toename van ammoniakdepositie (verzuring en vermesting) zullen dan ook niet optreden.

4.1.2

Direct ruimte beslag

Er zijn twee bouwpercelen gelegen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Rottige Meente & Brandemeer. De delen van de bouwpercelen die overlappen met de aanwijzing als beschermd gebied zullen worden aangeduid als "natuurwaarden". Ter plaatse van deze aanduiding geldt dat op deze gronden geen nieuwe bouwwerken mogen worden gebouwd of bestaande mogen worden uitgebreid. Nieuwe ontwikkelingen worden hiermee uitgesloten.

Negatieve effecten als gevolg van de beheersverordening op instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied worden op dit punt dan ook niet verwacht.

4.1.3

Vermindering foerageergebied

Een deel van de agrarische percelen in het veenpoldergebied zijn van belang als foerageergebied voor overwinterende ganzen. Binnen Friesland, maar ook in andere provincies, zijn verschillende Natura 2000-gebieden aangewezen met instandhoudingsdoelstelling ten aanzien van overwinterende ganzen. Het Natura 2000-gebied vervult hierbij veelal een functie als slaapplek. Overdag wordt in het omliggende, veelal agrarische graslanden, gefoerageerd. Voor

ganzen wordt over het algemeen een maximale wenselijke vliegafstand van 5 kilometer tussen rustplaats en geschikt foerageergebied aangehouden¹³.

Op basis van de beheersverordening mag het bouwvlak worden uitgebreid tot 1 hectare en kan er een toename van het bebouwde oppervlak optreden. Voor overwinterende ganzen is openheid en rust van belang. Rond bebouwing ligt dan ook een verstoorde zone. De uitbreiding van het bouwvlak kan dan ook leiden tot een (beperkte) afname van het oppervlak aan potentieel foerageergebied.

Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied dat is aanwezen ten behoeve van overwinterende ganzen, betreft De Wieden. De afstand tussen de begrenzing van het Natura 2000-gebied en de gemeentegrens bedraagt ruim 6 kilometer. De afstand tussen de daadwerkelijke slaappleatsen (grote wateren) binnen het Natura 2000-gebied en het foerageergebied in de gemeente Weststellingwerf is nog een stuk groter. Het foerageergebied behoort dan ook niet primair tot de slaappleatsen die gelegen zijn in De Wieden.

De overwinterende ganzen die een langere periode in de veenpolder foerageren zullen met name de grotere open wateren van het Tjeukermeer, de Brandemeer en de Rottige Meenthe benutten als slaappleats. Het foerageergebied is daarmee niet relevant ten aanzien van Natura 2000-gebieden die aangewezen zijn voor overwinterende ganzen.

Negatieve effecten als gevolg van de beheersverordening op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden, door een beperkt oppervlakte verlies van ganzenfoerageergebied, zal dan ook niet optreden.

4.1.4

Verstoring door licht

Het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer is aangewezen als foerageergebied voor meervleermuis. In de zomerperiode verblijft meervleermuis overdag vooral in tussenruimtes (spouwmuur, dakbeschot) in woonhuizen. Van de soort zijn geen verblijfplaatsen in zuidoost Fryslân bekend. Het beschermde gebied is echter bereikbaar als foerageergebied voor de kolonies uit Tsjerkgaast, Lemmer, Sloten, Balk of bijvoorbeeld Tjalleberd. Meervleermuis is wat betreft het foerageergebied en de vliegroute tussen verblijfplaats en foerageergebied sterk gebonden aan (grote) open wateren en vliegt 10 tot 60 cm boven het wateroppervlak. Het ligt in de verwachting dat de brede watergangen Helomavaart, Tjonger en Linde van belang zijn voor meervleermuis. Als gevolg van een overmatige verlichting kan de functie vliegroute worden verstoord (externe werking).

¹³ Speciale beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân, E. Wymenga, A. Brenninkmeijer, L. Heikoop & J. Schut (red.), A&W-rapport 486, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden 2006.

De beheersverordening voor de agrarische bouwpercelen zal naar verwachting zo worden opgesteld dat het bij recht mogelijk is om het bestaande bouwvlak uit te breiden en om nieuwe bouwwerken te plaatsen. Hierbij kan enige toename van verlichting optreden. Een aantal bouwpercelen liggen nabij de brede watergangen Helomavaart, Tjonger en Linde. De bouwpercelen grenzen echter niet aan de watergangen, tussen de watergangen ligt een waterkerende dijk en autoweg. De agrarische bedrijven zijn daarnaast van oudsher met de voorzijde naar de watergang en weg georiënteerd. Gezien de afstand van de bouwpercelen tot de grotere wateren en de positionering van bestaande bebouwing wordt als gevolg de beheersverordening een overmatige verlichting van grotere watergangen op voorhand niet verwacht.

Negatieve effecten als gevolg van de beheersverordening op instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van Natura 2000-gebieden door een beperkt lichttoename zal dan ook niet optreden. Hierbij wordt opgemerkt dat nieuwbouw en uitbreiding van veestallen niet zal worden toegestaan.

4.2

Ecologische Hoofdstructuur

Zeven agrarische bouwpercelen overlappen deels met de EHS. Uitbereiding van het bouwvlak binnen de EHS is in eerste instantie strijdig met de Verordening Romte Fryslân. De delen van de bouwpercelen die overlappen met de EHS dienen conform de Verordening Romte Fryslân passend te worden bestemd. Delen van de EHS zullen op grond van de Beheersverordening worden aangeduid met “natuurwaarden”. Ter plaatse van deze aanduiding geldt dat op deze gronden geen nieuwe bouwwerken mogen worden gebouwd of bestaande mogen worden uitgebreid. Nieuwe ontwikkelingen worden hiermee uitgesloten.

De agrarische bouwpercelen overlappen niet met de zogenaamde beheergebieden.

Er zijn acht agrarische bouwpercelen die deels overlappen met de zonerings van de robuuste verbinding tussen de Rottige Meenthe en Brandemeer. De robuuste natte verbinding wordt ingevuld binnen de planologisch reeds beschermde EHS en vastgestelde ecologische verbindingzones. Van de acht agrarische bouwpercelen overlapt één agrarische bouwperceel deels met de EHS. Zoals hierboven reeds is beschreven dient het overlappende deel conform de Verordening Romte Fryslân passend te worden bestemd.

Er zijn daarnaast twee agrarische bouwpercelen die overlappen met een nog niet gerealiseerde droge ecologische verbindingzone aan de oostzijde van de gemeente. Uitbreiding van het bouwvlak van met name het noordelijke bedrijf kan de realisatie van deze ecologische verbindingzones frustreren.

Nog niet gerealiseerde ecologische verbindingzones vormen geen planologisch beperking en realisering van de ecologische verbindingzones geschiedt op ba-

sis van vrijwilligheid. Vanuit het oogpunt voor realisatie zou bij uitbreiding van het bouwvlak zoveel mogelijk rekening moeten worden gehouden met een toekomstige realisatie van de ecologische verbindingszone.

4.3

Wet ammoniak en veehouderij

Verschillende bouwpercelen zijn gelegen binnen de 250 m zonerings van een zeer kwetsbaar gebied in de zin van de Wav. Er zijn geen bouwpercelen daadwerkelijk binnen zeer kwetsbare gebieden gelegen.

Op basis van de beheersverordening mogen geen nieuwe veestallen worden gebouwd en geen bestaande veestallen worden uitgebreid. Hiermee wordt voorkomen dat er een toename van de emissie van ammoniak zal plaatsvinden. Het plan is hier mee niet strijdig met de Wav.

4.4

Natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur

Verschillende agrarische bouwpercelen overlappen deels met gebieden die zijn aangewezen als Natuur buiten de EHS. Uitbereiding van het bouwvlak binnen Natuur buiten de EHS is in eerste instantie strijdig. De delen van de bouwpercelen die overlappen met Natuur buiten de EHS dienen conform de Verordening Romte Fryslân passend te worden bestemd. Deze delen zullen op grond van de Beheersverordening worden aangeduid als “natuurwaarden”. Ter plaatse van deze aanduiding geldt dat op deze gronden geen nieuwe bouwwerken mogen worden gebouwd of bestaande mogen worden uitgebreid. Nieuwe ontwikkelingen worden hiermee uitgesloten.

BESTAANDE NATUUR-
GEBIEDEN

De agrarische bouwpercelen liggen niet in de gebieden met openheid en rust. Dit komt doordat rond de bestaande bebouwing reeds een verstoringszone gelegen is. Wel zijn deze gebieden in de nabijheid gelegen. Uitbreiding en verschuiving van het bouwvlak zal in bepaalde gevallen leiden tot afname van gebied waar nog voor weidevogels voldoende openheid en rust heerst. Uit de Verordening Romte Fryslân komt echter naar voren dat de agrarische productiefunctie inclusief de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven in dit kader zijn toegestaan.

WEIDEVOGELGEBIED

Er zijn verschillende agrarische bouwpercelen gelegen binnen ganzenfoeragegebied. Uitbreiding en verschuiving van het bouwvlak zal in bepaalde gevallen leiden tot afname van gebied waar nog voor overwinterende ganzen voldoende openheid en rust heerst. Uit het Streekplan Fyslân 2007 komt echter naar voren dat de agrarische productiefunctie inclusief de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven in dit kader zijn toegestaan.

GANZENFOERAGEGEBIED

4.5

Flora- en faunawet

In het kader van de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan moet vanuit de zorgplicht uit de Flora- en faunawet voldoende rekening zijn gehouden met beschermde soorten. Voor de beheersverordening voor de agrarische bedrijven in het buitengebied is een bureauonderzoek uitgevoerd naar bekende verspreidingsgegevens van middelzwaar en streng beschermde soorten (3.6 Flora- en faunawet).

RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

Verspreid over Weststellingwerf zijn een vrij groot aantal beschermde planten- en diersoorten aan te treffen. Als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen kunnen verbodsovertredingen in het kader van de Flora- en faunawet plaatsvinden. De Flora- en faunawet zegt niet welke concrete activiteiten wel en niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (ontheffing). Dit betekent in de praktijk dat het gaat om het effect van de activiteiten op beschermde soorten. Heel vaak gaan werkzaamheden en de bescherming van soorten prima samen. Soms is het echter onvermijdelijk dat schade wordt gedaan aan beschermde dieren en planten. In die situaties is het nodig dat er vooraf bekeken wordt of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

EFFECT VAN DE BEHEERS- VERORDENING

De beheersverordening is voornamelijk gericht op consolidatie van het bestaande beleid. Het zal zich beperken tot de (her)bestemming van de reeds aanwezige agrarische bedrijven. Wel wordt er de mogelijkheid geboden om de bouwvlakken enigszins te verschuiven en uit te breiden ten opzichte van het geldende plan.

Als gevolg van de hierboven genoemde ruimtelijke ontwikkelingen kunnen verbodsovertredingen ten aanzien van de Flora- en faunawet plaatsvinden. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan:

- het verstoren en vernietigen van nesten van gierzwaluw, huismus en kerkuil bij verbouw, aanbouw en sloop van gebouwen, tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood en eieren worden beschadigd of verniet;
- het verstoren en vernietigen van nesten van vogels bij werkzaamheden aan beplanting, tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood en eieren worden beschadigd of verniet;
- het verstoren en vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen bij verbouwingen en sloop van gebouwen, tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood;
- het beschadigen en vernietigen (van groeiplaatsen) van beschermde plantensoorten bij grondwerkzaamheden;
- het verstoren en vernietigen van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van amfibieën, reptielen en vissen bij grondwerkzaamheden

den en werkzaamheden aan watergangen, tevens kunnen hierbij dieren worden verwond of gedood.

Het kan nodig zijn dat voor de uitvoering van specifieke ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing van de Flora- en faunawet is vereist. Onbekend is waar, in wat voor omvang en wanneer ruimtelijke ontwikkelingen zullen plaatsvinden. Daardoor kan niet met zekerheid worden gesteld dat een ontheffing in alle gevallen kan worden verleend of dat mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen om de overtreding van een verbodsbepaling te voorkomen. Met een goede planning van het vooronderzoek naar soortenbescherming en de eventueel aanpassing van de uitvoering zal mitigatie vaak mogelijk zijn.

Onafhankelijk wat in de beheersverordening bij recht wordt mogelijk gemaakt, dient altijd rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet.

Conclusie 5

De effectbepaling en -beoordeling leiden tot de volgende conclusies:

1. Door uitbreiding van de veehouderij kan in eerste instantie een toename van de ammoniakemissie plaatsvinden, waardoor verzuring en vermes-ting binnen Natura 2000-gebied kan optreden. De beheersverordening voor de agrarische bouwpercelen zal echter zo worden opgesteld dat het bij recht mogelijk maken van nieuwe veestallen wordt uitgesloten. Indien het voor een agrarisch bedrijf onmogelijk wordt gemaakt om de emissie van ammoniak te vergroten, dan is er geen kans op negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen met betrekking tot verzuring en vermesting.
2. Door verschuiving van de bouwvlakken en vergroting van de bouwvlakken kan direct oppervlakteverlies van Natura 2000-gebied optreden. Indien binnen de delen van bouwpercelen die overlappen met de begren-zing van Natura 2000-gebied, nieuwe ontwikkelingen onmogelijk worden gemaakt, dan is er echter geen kans op negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen met betrekking tot dat direct oppervlakte verlies.
3. Door verschuiving van de bouwvlakken en de vergroting van bouwvlakken kan er een beperkte afname van ganzenfoerageergebied plaatsvin-den. Betreffend ganzenfoerageergebied heeft geen belangrijke ecolo-gische relatie met Natura 2000-gebieden waarvoor instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van overwinterende ganzen zijn geformuleerd. Er is hier door geen kans op negatieve effecten op instandhoudingsdoelstel-lingen met betrekking tot indirect oppervlakte verlies.
4. Door verschuiving van de bouwvlakken en de vergroting van bouwvlakken kan er een beperkte toename van verlichting optreden. Gezien de situering van de bouwpercelen wordt een overmatige verlichting van foerageergebied en vliegroutes van meervleermuis niet verwacht. Er zal hierdoor geen negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen met be-trekking tot direct en indirect oppervlakte verlies van leefgebied optre-den.
5. Door verschuiving van de bouwvlakken en vergroting van de bouwvlakken kunnen negatieve effecten op wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS optreden. Indien binnen de delen van bouwpercelen die overlappen met de begrenzing van de EHS nieuwe ontwikkelingen onmo-gelijk worden gemaakt, dan zal het plan geen significant negatieve ef-fect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS hebben.
6. De gronden die onderdeel zijn van de EHS dienen een passende be-stemming te krijgen met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of

NATUURBESCHERMINGS-
WET 1998

ECOLOGISCHE
HOOFDSTRUCTUUR

ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, met inbegrip van de landschappelijke kenmerken en waarden.

7. Voor de bouwpercelen die liggen op het tracé van nog niet gerealiseerde ecologische verbindingzone gelden geen planologische beperkingen. Het zou evenwel goed zijn om bij uitbreiding en verplaatsing van bouwvlakken ter plaatse van de droge ecologische verbindingzone aan de oostzijde van de gemeente, de realisatie van de ecologische verbindingzone mee te nemen in de afweging van de positionering van het bouwvlak.
8. Verschillende bouwpercelen zijn gelegen binnen de 250 m zoneringszone van een zeer kwetsbaar gebied in de zin van de Wav (er zijn geen bouwpercelen daadwerkelijk binnen zeer kwetsbare gebieden gelegen). Nieuwbouw en uitbreiding van veestallen is hier in eerste instantie strijdig met de Wav. Indien het voor agrarisch bedrijven binnen de 250 m zoneringszone onmogelijk wordt gemaakt om nieuwe veestallen te bouwen en bestaande veestallen uit te breiden, dan is het plan niet strijdig met de Wav.
9. Door verschuiving van de bouwvlakken en vergroting van de bouwvlakken kunnen negatieve effecten op natuurwaarden van bestaande natuurgebieden, die gelegen zijn buiten de EHS, optreden. Indien binnen de delen van bouwpercelen die overlappen met de begrenzing van deze natuurgebieden nieuwe ontwikkelingen onmogelijk worden gemaakt, dan zal als gevolg van het plan geen schade in de zin van de verordening plaatsvinden.
10. De gronden die onderdeel zijn van aangewezen bestaande natuurgebieden buiten de EHS dienen een passende bestemming te krijgen met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de natuurwaarden.
11. Door verschuiving van de bouwvlakken en vergroting van de bouwvlakken kunnen negatieve effecten op weidevogel- en ganzenfoerageergebieden optreden. Op basis van het provinciaal ruimtelijk beleid heeft dit voor agrarische ontwikkelingen echter geen consequenties.
12. Voor uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen dient een toetsing in het kader van de Flora- en faunawet plaats te vinden. Over het algemeen zullen de in de beheersverordening toegelaten ontwikkelingen mogelijk zijn. Soms zal daarvoor een ontheffing van de Ffw dienen te worden gekregen of zal gewerkt moeten worden volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde gedragscode. Voor een dergelijk groot plan als voorliggende beheersverordening, kan niet met zekerheid worden gesteld dat alle mogelijke ontwikkelingen die bij recht mogelijk worden gemaakt op basis van de Flora en faunawet uitvoerbaar zijn. Doordat de beheersverordening niet gedetailleerd is, is er veel ruimte (tijd en situering) bij de uitvoering van ontwikkelin-

gen aanwezig en zal over het algemeen een verbodsovertreding kunnen worden voorkomen.

Indien de beheersverordening in lijn met bovenstaande conclusie wordt opgesteld kan worden gesteld dat de beheersverordening agrarische bedrijven Weststellingwerf:

EINDCONCLUSIE

- niet vergunningsplichtig is op grond van de Natuurbeschermingswet 1998,
- op het punt van natuur voldoet aan de Verordening Romte Fryslân,
- niet strijdig is met de Wav en
- op voorhand, in redelijkheid mag worden verondersteld dat de Flora- en faunawet de uitvoerbaarheid van de beheersverordening niet in de weg staat.

B i j l a g e

Bijlage 1:

Betekenis beschermingsregimes Flora- en faunawet

Op 23 februari 2005 is de AMvB 2004 betreffende artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze AMvB deelt de in Nederland beschermde soorten in drie beschermingsregimes in. In de 'Lijst van alle soorten beschermd onder de Flora- en faunawet' worden de soorten ingedeeld in drie tabellen. Het gaat hierbij om algemene soorten (soorten uit tabel 1), overige soorten (soorten uit tabel 2) en strikt beschermde soorten (soorten uit tabel 3). Om verwarring te voorkomen, wordt in dit rapport respectievelijk de benaming licht, middelzwaar en streng beschermd gehanteerd.

Tabel 1

Licht beschermde soorten (algemene soorten) zijn in Nederland zo algemeen voorkomend dat wordt aangenomen dat ruimtelijke ontwikkelingen de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet negatief beïnvloeden. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De verboden, bedoeld in artikel 9 tot en met 11 van de wet, gelden in het geheel niet ten aanzien van mol, bosmuis en veldmuis. Daarnaast gelden ze niet ten aanzien van huisspitsmuis voor zover dit dier zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.

Tabel 2

Voor middelzwaar beschermde soorten (overige soorten) en vogels geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet, mits wordt gewerkt volgens een door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie goedgekeurde gedragscode (zie hierna). Deze gedragscode moet door de sector of de ondernemer zelf worden opgesteld en ingediend voor goedkeuring. Zolang geen gedragscode is opgesteld, moet voor verstoring van de soorten ontheffing worden aangevraagd. Toetsingscriteria voor het verlenen van een ontheffing bij middelzwaar beschermde soorten zijn:

- De activiteit mag er niet voor zorgen dat afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
- De activiteit moet een redelijk doel dienen.

Tabel 3

Ontheffing voor streng beschermde soorten en vogels wordt alleen verleend onder strikte voorwaarden. De algemene beleidslijn hierbij is dat de ingrepen zodanig worden gemitigeerd dat er geen effecten zijn te verwachten op het

goede voortbestaan van de soort op de locatie van de ingreep. Toetsingscriteria voor het verlenen van een ontheffing zijn:

- Er mag geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit zijn.
- De activiteit mag er niet voor zorgen dat afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
- Er moet een in of bij de wet genoemd belang zijn.
- Er wordt zorgvuldig gehandeld.
- Er vindt geen benutting of economisch gewin plaats.

Colofon

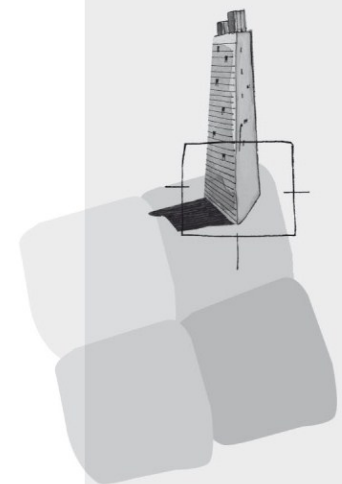
Opdrachtgever
Gemeente Weststellingwerf

Contactpersoon
S. van Hemmen

Rapport
drs. R.G. Meijer
ing. D. Venema
ir. N. van den Berg

Projectleiding
ir. D. Terpstra

Projectnummer
267.00.00.06.11.02

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordening en Milieu BNSP
Balthasar Bekkerwei 76
8914 BE Leeuwarden
T 058 215 25 15
F 058 215 91 98
E leeuwarden@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort